

УДК 338.46:006

О. Ф. Батарська,

здобувач,

*Інститут економіко-правових
досліджень НАН України, м. Донецьк*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ ІЗ ПРОПУСКУ ТРАФІКА ТА ПОСЛУГ ЗВ'ЯЗКУ

Зовнішньоекономічні відносини суб'єктів господарювання для України відіграють значну роль у розвитку економіки країни в цілому. Основною умовою здійснення господарської діяльності в зовнішньоекономічній сфері є її інформаційне забезпечення за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку. Телекомунікації повинні розвиватися в Україні випереджаючими темпами у порівнянні з іншими видами діяльності, оскільки повільні темпи розвитку телекомунікацій спричиняють зниження конкурентоспроможності

економіки держави, що обумовлює актуальність досліджуваної проблематики.

Телекомунікації є складовою частиною галузі зв'язку України. Здійснення діяльності у сфері телекомунікацій (електрозв'язку) регулюється Законом України «Про телекомунікації», який діє після втрати чинності Законом України «Про зв'язок».

Належний рівень надання телекомунікаційних послуг може бути забезпечений за допомогою державного регулювання. Основним засобом регулюючого впливу держави, із передбачених ст. 12 Господарсько-

© О. Ф. Батарська, 2010

го кодексу України [1], на діяльність суб'єктів господарювання у сфері телекомунікацій є ліцензування.

Проблеми здійснення діяльності суб'єктів господарювання в телекомунікаційній сфері вже досліджувалися С. О. Довгим [2], О. Богуцьким [3] та іншими. Однак сьогодні залишається недослідженими правовідносини з надання послуг із пропуску трафіка як виду діяльності у сфері телекомунікацій. Це пояснює випадки ототожнення послуг зв'язку та послуг із пропуску трафіка, а звідси і застосування однакових засобів регулюючого впливу держави, а саме ліцензування.

Метою цієї статті є формування пропозицій із вдосконалення правового регулювання процедур ліцензування діяльності з надання послуг із пропуску трафіка та послуг зв'язку.

Для досягнення вказаної мети перш за все слід провести співвідношення послуг із пропуску трафіка та послуг зв'язку.

Відповідно до законодавства України телекомунікації (електрозв'язок) представляють собою передавання, випромінювання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень і звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних системах. В законодавстві України відсутнє легальне визначення поняття трафіка, але прийнято вважати, що це є навантаженням, яке здійснюється потоком викликів, повідомлень і сигналів, які поступають на засоби зв'язку.

Законодавство України про телекомунікації не розкриває поняття «пропуск трафіка» та «послуги із пропуску трафіка». На відміну від Закону України «Про телекомунікації» Законом Російської Федерації «Про зв'язок» [4] встановлено, що *пропуск трафіка* — це здійснення процесу встановлення з'єднання та передавання інформації між мережами зв'язку. *Послуга із пропуску трафіка* — це діяльність, що спрямована на задоволення потреб операторів зв'язку у пропуску трафіка між взаємодіючими мережами електрозв'язку. *Мережа зв'язку* — це технологічна система, що включає в себе засоби та лінії зв'язку і передбачена для електрозв'язку або поштового зв'язку.

Аналогічне поняттю мережі зв'язку є поняття телекомунікаційної мережі, яке встановлено Законом України «Про телекомунікації». Телекомунікаційна мережа — це комплекс технічних засобів телекомунікацій і споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень і звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням [5].

Тобто, пропуск трафіка здійснюють оператори по мережам електрозв'язку (телекомунікацій). Про-

пуск трафіка здійснюється на підставі договору між операторами про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, а не договорів про надання телекомунікаційних послуг або послуг зв'язку.

Аналізуючи правове регулювання надання послуг зв'язку за законодавством Російської Федерації, В. Вайпан також наголошує, що «послуги із пропуску трафіка відображаються в договорі про приєднання або про межмережійну взаємодійність. Послуги зв'язку відображаються в договорі про надання послуг зв'язку. Зазначені договори є різними підставами діяльності з надання передбачених у них послуг і відрізняються за своїми істотними умовами» [6].

Правила взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж загального користування, які затверджені Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 08.12.2005 р. № 155, регулюють відносини операторів телекомунікацій, які мають намір взаємоз'єднати свої мережі з телекомунікаційною мережею загального користування України (далі — ТМЗК), і операторів телекомунікацій, мережі яких функціонують у складі ТМЗК, незалежно від технологій, які застосовуються для передавання інформації [7].

Відповідно до зазначених Правил точкою взаємоз'єднання є місце стику між обладнанням замовника та постачальника взаємоз'єднання (операторів).

Законодавством передбачена можливість операторів укладати договір щодо розвитку телекомунікаційних мереж, предметом якого є створення точок взаємоз'єднання та яким визначається сума і строк внесення коштів, що спрямовуються на фінансування створення точок взаємоз'єднання, а також строк, обов'язки та відповідальність постачальника щодо створення точок взаємоз'єднання.

У точках взаємоз'єднання мереж сторони взаємоз'єднання зобов'язані здійснювати пропуск та/або маршрутизацію трафіку між мережами замовника та постачальника взаємоз'єднання, який передбачений умовами договору про надання телекомунікаційних послуг.

Також Законом України «Про телекомунікації» встановлений обов'язок операторів при взаємоз'єднанні телекомунікаційних мереж дотримуватися встановленого нормативно-правовими актами порядку маршрутизації трафіка.

Враховуючи вищенаведене, слід погодитися з В. Вайпаном, який зазначає, що «послуги із пропуску трафіка надаються тільки в інтересах операторів зв'язку... Користувачем послуг зв'язку може бути будь-яка особа, що замовляє та/або використовує послуги зв'язку. В якості більш вузької підкатегорії з кола користувачів виділяються абоненти послуг зв'язку, з якими укладається договір про надання таких послуг при виділенні для таких цілей абонентського номеру або унікального коду ідентифікації» [6].

Споживачами послуг із пропуску трафіка є оператори зв'язку, які не є абонентами за законодавством Російської Федерації та законодавством України.

Для послуг зв'язку та послуг із передавання трафіку встановлені різні правові режими, тобто послуги із пропуску трафіка є самостійним видом послуг, який не є тотожним послугам зв'язку. Послуги зв'язку надаються кінцевому споживачу (абоненту) телекомунікацій, а послуги з передавання трафіка надаються іншому оператору телекомунікацій.

У розумінні Закону України «Про телекомунікації» послуги зв'язку є телекомунікаційними послугами, які представляють собою продукт діяльності оператора та/або провайдера телекомунікацій, спрямований на задоволення потреб споживачів у сфері телекомунікацій. Федеральний Закон РФ «Про зв'язок» визначає *послугу зв'язку* як діяльність по прийому, обробці, збереженню, передачі, доставки повідомлень електров'язку або поштових відправлень.

Визначення послуг зв'язку, що міститься у Законі РФ «Про зв'язок», більш повно розкриває зміст поняття «послуга зв'язку», але не можна говорити про його безумовне позичання українським законодавством. Правовий режим поштових відправлень встановлений спеціальним нормативним актом — Законом України «Про поштовий зв'язок».

Для телекомунікаційного законодавства України послуги зв'язку можливо визначити як продукт діяльності операторів та/або провайдерів із прийому, обробці, збереженню, передачі повідомлень електров'язку, спрямований на задоволення потреб абонентів телекомунікацій.

Послуги із пропуску трафіка на відміну від послуг зв'язку не підлягають ліцензуванню за законодавством як Російської Федерації, так і України. Однак відсутність у переліку видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню, послуг із пропуску трафіку не означає заборону на здійснення даних послуг. Суб'єкти господарювання вільні у виборі діяльності, яка не суперечить чинному законодавству України та їх установчим документам.

Відповідно до Рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку України ліцензуванню підлягає діяльність у сфері телекомунікацій з надання послуг із надання в користування каналів електров'язку [8], діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг фіксованого міжнародного, міжміського, місцевого телефонного зв'язку із правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж [9].

Суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність із надання послуг зв'язку, зобов'язані дотримуватися вимог Законів України «Про телекомунікації», «Про захист прав споживачів», «Про захист економічної конкуренції», «Про радіочастотний ресурс Ук-

раїни», «Про метрологію та метрологічну діяльність», «Про підтвердження відповідності», Господарського кодексу України, інших нормативно-правових актів і галузевих нормативних документів, що регулюють діяльність у сфері телекомунікацій, у тому числі визначають принципи побудови та експлуатації мереж, правила взаємодії та взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, порядок зупинення і припинення діяльності з надання телекомунікаційних послуг операторів і провайдерів телекомунікацій у сфері телекомунікацій, порядок надання операторами в користування на договірних засадах ресурсів своїх мереж державній системі урядового зв'язку, національній системі конфіденційного зв'язку, органам з надзвичайних ситуацій, безпеки, оборони, внутрішніх справ України, порядок розгляду звернень операторів про винесення рішення щодо спору між сторонами взаємоз'єднання мереж, порядок взаєморозрахунків між операторами за проведені телефонні розмови, правила здійснення діяльності операторів міжміського, міжнародного фіксованого телефонного зв'язку телекомунікаційних мереж загального користування (ТМЗК), порядок маршрутизації вхідного та вихідного телефонного трафіку, порядок виявлення несертифікованого обладнання, порядок створення системи і плану нумерації ТМЗК, порядок технічного обслуговування телекомунікаційних мереж, технічні норми та параметри каналів електров'язку та обладнання телекомунікацій, норми та показники якості надання телекомунікаційних послуг, правила надання та отримання телекомунікаційних послуг, міждержавні стандарти, державні стандарти України, галузеві стандарти України, керівні нормативні документи, а також Концепції розвитку телекомунікацій України тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що застосування державою ліцензування у сфері телекомунікацій взагалі та в разі надання послуг зв'язку окремо відіграє важливу роль, оскільки зовнішньоекономічна діяльність носить транснаціональний характер, який, у свою чергу, забезпечується всіма засобами зв'язку. Зовнішньоекономічна діяльність опосередковується телекомунікаціями. Крім того, самі оператори телекомунікацій, здійснюючи пропуск міжнародного трафіку на підставі договорів про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, стають суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Ототожнення послуг із надання зв'язку та послуг із пропуску трафіку в діяльності операторів телекомунікацій є помилковим і може спричинити негативні правові наслідки, як, наприклад, зобов'язання суб'єкта господарювання отримати ліцензію в разі надання ним оплатних послуг із пропуску трафіку. Запобігання виникненню такої ситуації сприяло би доповнення Закону України «Про телекомунікації» поняттями «трафік», «пропуск трафіку», «послуги із

пропуску трафіку», що визначені Законом Російської Федерації «Про зв'язок», та поняттям «послуги зв'язку», яке розкрито в даній статті.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

2. Довгий С. Стан та проблеми розвитку телекомунікаційної мережі України / С. Довгий // Наука та наукознавство. – 2000. – № 3. – С. 38–41.

3. Богуцький О. Права та обов'язки сторін за договором про надання телекомунікаційних послуг / О. Богуцький // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 12. – С. 46–50.

4. Федеральный закон «О свяжи» от 07.07.2003 г. № 126-ФЗ // Консультант Плюс [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.consultant.ru/popular/communication/>.

5. Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 р. № 1280-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 12. – Ст. 155.

6. Вайпан В. Соотношение услуг по пропуску трафика и услуг связи / В. Вайпан // Право и экономика. – 2006. – № 5. – С. 20–23.

7. Правила взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж загального користування : затверджені Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 08.12.2005 р. № 155 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

8. Рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 07.12.2007 р. № 1017 «Про затвердження Ліцензійних умов здійснення діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг із надання в користування каналів електрозв'язку» // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

9. Ліцензійні умови провадження діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг фіксованого міжнародного, міжміського, місцевого телефонного зв'язку із правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку : затверджені Наказом Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 17.06.2004 р. № 132 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

Подано до редакції 18.03.2010 р.